

Отримано: 14.10.2014 р.

Прорецензовано: 27.10.2014 р.

Прийнято до друку: 04.12.2014 р.

Сословський В. Г., Коломієць Р. О. Зв'язок між комплексним фінансовим аналізом і превентивною діагностикою фінансової безпеки підприємства / В. Г. Сословський, Р. О. Коломієць // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 27. – С. 101–107.

УДК 332.1

JEL-класифікація: G3

Сословський Володимир Георгійович,

кандидат економічних наук, доцент, Харківський інститут банківської справи УБС НБУ (м. Київ)

Коломієць Роман Олексійович,

Харківський інститут банківської справи УБС НБУ (м. Київ)

ЗВ'ЯЗОК МІЖ КОМПЛЕКСНИМ ФІНАНСОВИМ АНАЛІЗОМ І ПРЕВЕНТИВНОЮ ДІАГНОСТИКОЮ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Представлено алгоритм діагностування фінансової безпеки; визначено сутність та зв'язок процесу превентивного діагностування та комплексного аналізу фінансової безпеки підприємств; детально проаналізовані методи оцінки фінансової безпеки підприємств на схожість між собою та визначено метод розрахунку комплексного показника оцінки ФБП.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, комплексний фінансовий аналіз, превентивна діагностика.

Сословский Владимир Георгиевич,

кандидат экономических наук, доцент, Харьковский институт банковского дела УБД НБУ (г. Киев)

Коломиец Роман Алексеевич,

Харьковский институт банковского дела УБД НБУ (г. Киев)

СВЯЗЬ МЕЖДУ КОМПЛЕКСНЫМ ФИНАНСОВЫМ АНАЛИЗОМ И ПРЕВЕНТИВНОЙ ДИАГНОСТИКОЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Представлен алгоритм диагностирования экономической безопасности; определена сущность и связь процесса превентивного диагностирования и комплексного анализа экономической безопасности предприятий; подробно проанализированы методы оценки финансовой безопасности предприятий на сходство между собой и определен метод расчета комплексного показателя оценки ФБП.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая безопасность, комплексный финансовый анализ, превентивная диагностика.

Volodymyr Soslovskiy,

PhD in Economics, Docent, Kharkiv institute of banking of the University of banking of the National Bank of Ukraine (Kyiv)

Roman Kolomiyets,

Kharkiv institute of banking of the University of banking of the National Bank of Ukraine (Kyiv)

COMMUNICATION BETWEEN A COMPLEX FINANCIAL ANALYSIS AND PREVENTIVE DIAGNOSTICS OF FINANCIAL SAFETY OF THE ENTERPRISE

The algorithm of diagnosing of economic security is presented; the essence and communication of process of the preventive diagnostics and complex analysis of economic security of the enterprises is defined; methods of an assessment of financial safety of the enterprises on similarity among themselves are in detail analyzed and defines the method for calculating the complex index of assessment of financial security.

Keywords: economic security, financial safety, complex diagnostics, preventive diagnostics.

Постановка проблеми. Розробка методів оцінювання фінансової безпеки підприємства має важливе методологічне значення, пов'язане з необхідністю майже щоденного знання свого фінансового стану і завдяки цьому – підтримання в ринкових конкурентних умовах його належного рівня. У зв'язку з наявністю великої кількості таких методик, показників, які використовуються для розрахунків, галузевою специфікою методик виникають питання відносно їх уніфікації, підвищення об'єктивності оцінювання фінансової безпеки підприємств з меншими витратами часу і засобів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні і методологічні аспекти поставленої проблеми вивчали І.А. Бланк [1], Д. Ван Хорн [2], К.С. Горячева [3], А.И. Барановський [4], А.О. Єпіфанов [5] та інші. Практики і вчені пропонують різні підходи до захисту і побудови фінансової системи безпеки

для підприємства. Це, насамперед, стосується вибору критеріїв оцінювання фінансової безпеки підприємства, системи показників (індикаторів), що її характеризують, і методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки.

Мета і завдання дослідження є визначення взаємозв'язку процесів комплексного фінансового аналізу та превентивного діагностування фінансової безпеки підприємства, що здійснюються в антикризовому управлінні підприємством.

Виклад основного матеріалу. Кожне підприємство, як соціальний організм, бажає довго жити. І це життя триває доки є попит на його продукти або послуги. Звідси випливає головне завдання системи антикризового управління – зробити все можливо щоб не опинитися у зоні, де виручки від реалізації продукції хронічно не вистачає для покриття витрат підприємства. Система діагностування фінансового стану підприємства повинна сприяти вирішуванню цього завдання. Діагностування фінансової безпеки ми пропонуємо здійснювати по алгоритму, представленому на рис 1.

Рис. 1 Алгоритм діагностування фінансової безпеки підприємства

Джерело: розробка авторів

Цей алгоритм враховує місце і роль діагностики в системі управління підприємством в цілому і фінансово-економічною безпекою зокрема. Відбір методик для діагностування – є відповідальним моментом в діагностуванні. Тут можна використати, як власні розробки, так і найкращі досягнення вітчизняної і зарубіжної науки і практики. Превентивна (рання, попереджувальна) діагностика фінансової безпеки повинна ґрунтуватися на оперативних показниках діяльності підприємства. Якнайкраще для цих цілей підходить об'єм продаж. Аналіз показує, що падіння об'єму продаж викликає прямо пропорційне зниження показників фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності. Однак при цьому зростає коефіцієнт фінансового ризику. Навпаки, збільшення обсягу продаж, призведе до зростання вказаних фінансових коефіцієнтів і зменшує фінансовий ризик.

У ринкових умовах на фінансовий стан і безпеку підприємства в поточному оперативному періоді впливає не тільки обсяг продаж. Наприклад, Джеймс К. Ван Хорн для оцінки стійкості розвитку фірми запропонував [2] відповідний коефіцієнт, який поряд з обсягом продаж враховує інші фактори:

$$SGR = \frac{(Eq_0 + NewEq - Div) \cdot \left(1 + \frac{D}{Eq}\right) \cdot \left(\frac{S}{A}\right)}{1 - \left[\left(\frac{NP}{S}\right) \cdot \left(1 + \frac{D}{Eq}\right) \cdot \left(\frac{S}{A}\right)\right]} \cdot \left[\frac{1}{S_0}\right] - 1 \quad (1)$$

де SGR – коефіцієнт стійкості розвитку фірми; Eq_0 – початкове значення власного капіталу; $NewEq$ – об'єм додатково залученого капіталу; Div – сума виплачених дивідендів; D/Eq – коефіцієнт відношення по-

зикових і власних коштів; S/A – відношення об'єму продажів (виручка від реалізації) до суми активів; NP/S – коефіцієнт чистої рентабельності (чистий прибуток/чистий дохід); S_0 – об'єм продажів за попередній період.

Наведений коефіцієнт добре враховує період часу, коли фірма переходить із стійкого стану в нестійкий. Коефіцієнт стійкості розвитку можна розраховувати не тільки за оперативними даними щоденно, його можна розраховувати і за більш тривали періоди часу, наприклад, декада, місяць, квартал або рік, якщо це викликається часом виробничого циклу. Наприклад, корпорація «Група ВЛС» отримує виручку від наданих послуг щомісячно. На підставі бухгалтерської звітності корпорації за 2007-2013 рр. були розраховані середньорічні значення коефіцієнта SGR , проаналізована його динаміка і отримана модель тренду виду $SGR_t = -10,401t^2 + 146,03t - 375,57$. Статистична значущість моделі достатньо висока: $R^2=0,738$. Це дозволяє використовувати її для короткострокового прогнозування рівня стійкості розвитку корпорації «Група ВЛС» за умов незмінного внутрішнього та зовнішнього середовища.

Зазначимо, що для превентивного діагностування фінансового стану та безпеки річні та щоквартальні звітні дані для визначення SGR не підходять, оскільки час для прийняття рішень щодо покращення цього стану минає. Тому слід визначати та контролювати значення показника SGR на основі даних оперативної звітності (краще щоденної) про значення первинних показників, які використовуються для розрахунку SGR по формулі (1).

Превентивна діагностика ставить перед менеджментом підприємства завдання управління продажами підприємства в умовах істотних коливань значень коефіцієнта SGR за даними, які повинні надходити до керівництва з мінімальним запізненням, бажано у режимі реального часу.

Відомо, що оперативним даним притаманні коливання, але ці коливання не повинні виходити за певні межі. Для встановлення діапазону меж коливань доцільно використовувати відомий в теорії управління якістю промислової продукції метод «Шість сигм» («6-сигм»). В роботі [6] цей метод описаний стосовно проблеми контролю якості виробів і відзначено, що ефективність методу надзвичайно висока: він дозволяє зменшити кількість бракованих виробів до 3-4 одиниць на мільйон.

Колівання SGR у процесі контролю завжди будуть. Саме це викликає необхідність побудови довірчого інтервалу зміни приросту продажів по методу «6 сигм». Для побудови цього інтервалу слід враховувати особливості діяльності фірми. У випадку корпорації «Група ВЛС» було вирішено поступити таким чином. Якщо упродовж 2012 року корпорація працювала стійко, і при цьому спостерігалася 16-процентна варіація приросту щоденних, щотижневих або щомісячних продажів (коефіцієнт варіації рівний відношенню середнього квадратичного відхилення σ_{SGR} до середнього значення $\overline{SGR}$), то в 2013 році з 99-процентною вірогідністю можна чекати, що зміна відповідних приростів продажів в інтервалі, заданому умовою (2), не призведе до істотного погіршення фінансового стану підприємства.

$$\overline{SGR} - 3\delta_{SGR} < SGR < \overline{SGR} + 3\delta_{SGR} \quad \text{або} \quad SGR_{\min} \leq SGR \leq SGR_{\max} \quad (2)$$

Для наочності під час діагностування доцільно використовувати графік зміни коефіцієнта SGR у межах визначеного довірчого інтервалу (рис. 2). У випадку, коли крива виходить за межі діапазону (на рис. 2 це точка А), менеджери підприємства оперативно повинні розробляти заходи щодо отримання додаткових доходів у наступних періодах.

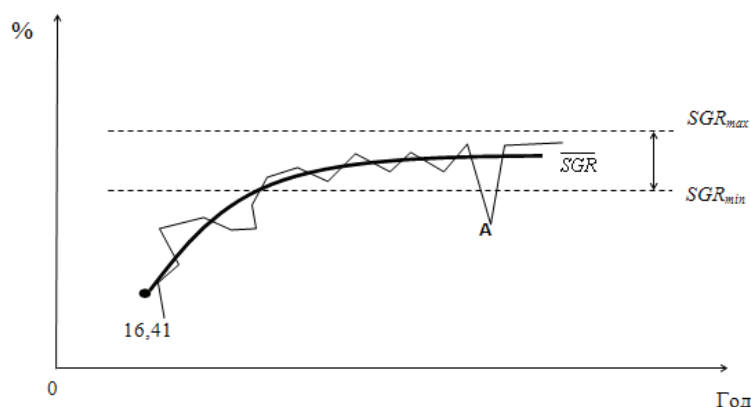

Рис. 2. Контроль значень коефіцієнту SGR у межах інтервалу шість сигм

Джерело: розробка авторів.

Якщо рання діагностика визначає зниження об'єму продаж, то слід перейти до фундаментального аналізу. Він передбачає поглиблений аналіз показників фінансового стану і безпеки підприємства, під час цього аналізу зазвичай розраховуються і аналізуються показники фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності,

рентабельності і ділової активності підприємства. Причому наведені показники є похідними від так званих первинних, які вибираються з річних або квартальних бухгалтерських і фінансових звітів. Останнє викликає сумніви щодо можливості своєчасного реагування суб'єкта господарювання на зміни у фінансовому стані. Це зауваження можна зняти, якщо превентивну діагностику фінансового стану проводити за даними, що беруться зі звітів (баз даних), що формуються автоматизованою системою управління підприємства. Крім цього, ми вважаємо за доцільне замість розрахунків множини раніше згаданих коефіцієнтів визначати стан фінансової безпеки на підставі мінімальної кількості первинних показників. Така методика дозволить швидко і з меншими витратами отримати результати оцінки, що не поступатимуться за якістю будь-якому іншому методу. Пояснимо цю пропозицію і розглянемо декілька методик оцінки фінансової безпеки (табл. 1).

Таблиця 1
Система показників оцінки фінансової безпеки підприємства

Найменування показників	Нормативне значення	Методика Міністерства економіки України	Методика Міністерства фінансів України	Інтегральна бальна оцінка фінансової стійкості	Дискримінант-на інтегральна оцінка	Коефіцієнтний метод	Методика комерційного підприємства	Частота
Коефіцієнт мобільності	0,2–0,5	0	0	0	1	0	0	1
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,5	0	0	0	1	0	0	1
Частка ОЗ в активах	-	0	0	0	1	0	0	1
Коефіцієнт зносу ОЗ	→min	0	0	0	1	0	0	1
Фондовіддача	→max	0	0	0	1	1	0	2
Коефіцієнт оборотності запасів	>0,1	0	0	0	1	0	0	1
Частка вл. оборот. кошт. у покритті запас.	> 50 %	1	0	0	1	0	0	2
Коеф. оборотності дебіторської заборг.	→max	0	0	0	1	0	0	1
Забезпеченість запасів ВОК	>0,6	0	0	1	1	0	0	2
Коефіцієнт забезпеченості ВОК	≥ 0,1	1	1	1	1	0	0	4
Коефіцієнт оборотності ЧКЗ	→max	0	0	0	1	0	0	1
Коефіцієнт фінансової незалежності	≥ 0,5	1	0	1	1	0	1	4
Коефіцієнт фінансової стійкості	-	0	0	0	1	0	0	1
Коефіцієнт загальної ліквідності	>1,5	1	0	0	1	1	1	4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6–0,8	0	1	1	1	0	1	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1–0,2	1	1	1	1	1	1	6
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0	0	1	0	1	0	0	2
Коефіцієнт маневреності ВОК	>0	1	0	0	1	0	0	2
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	→max	0	1	0	1	1	0	3
Частка ВОК в активах	→max	0	0	0	1	0	0	1
Коефіцієнт оборотності активів	→max	0	0	0	1	1	0	2
Рентабельність активів	>0	0	0	0	1	1	0	2
Рентабельність продукції	>0	0	0	0	1	1	0	2
Рентабельність операційної діяльності	-	0	0	0	1	1	0	2
Рентабельність виробництва	-	0	0	0	1	1	0	2
Рентабельність оборотного капіталу	-	0	0	0	1	0	0	1
Рентабельність необоротного капіталу	-	0	0	0	1	0	0	1
Співвідношення ДЗ і КЗ	-	0	0	0	1	0	0	1
Коефіцієнт покриття	>1	1	1	0	0	0	1	3
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0,5	0	1	1	0	1	1	4
Коефіцієнт фінансування	<0,1	0	1	0	0	0	0	1
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,7-1	0	0	0	0	1	0	1
Рентабельність власного капіталу	>0	0	0	0	0	1	0	1
Коефіцієнт фінансового ризику	>1	0	0	0	0	1	0	1
Коефіцієнт концентрації позик. капіталу	-	0	0	0	0	1	1	2
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	-	0	0	0	0	0	1	1
Коефіцієнт структури довгострок. вкладень	0,4	0	0	0	0	0	1	1
Коефіцієнт довгострокового залучення ПК	→min	0	0	0	0	0	1	1
Коефіцієнт співвідношення позик та ВК	<1	0	0	0	0	0	1	1
Кількість використаних показників:		7	8	6	28	14	11	74

Джерело: розробка авторів шляхом узагальнення робіт [7 – 9].

Нааявність показника в методиках позначена одиницею, відсутність – нулем; показники однакові по назві, але різні за способом розрахунку, розглядалися як різні показники; показники, які повторно використовуються в різних методиках не дублювалися.

Щоб вияснити схожість або відмінність методик був використаний метод комбінаторно-морфологічного аналізу [10]. Для цього методу були представлені множини S або Z із заданим відношенням, які розглянуті як системи з пов'язаними між собою елементами, що утворюють певну структуру системи. Мірою схожості (близькості) вважатимемо величину $C(S_j, S_k)$, яка має межу і збільшується із зростанням схожості об'єктів. Під мірою схожості розумітимемо позитивну функцію $C(S_j, S_k)$. Міра включення відображає різну міру включення одного об'єкту в іншій і дозволяє виявити, який з двох об'єктів, що порівнюються, містить більше специфічних ознак, тобто визначити, який об'єкт оригінальніший, а який – типовіший серед безлічі аналізованих об'єктів. Алгоритм побудови цих матриць схожості і включення наступний.

Крок 1. Формується дві множини: множина об'єктів (методик), які досліджуються $J = \{S_1, S_2, \dots, S_q\}$ і множина ознак $Z = \{Z_1, Z_2, \dots, Z_p\}$. Кожен об'єкт S_j описується підмножиною ознак Z_i , які належать Z . Усі образи об'єктів систематизують в матрицю образів. Наступним кроком порівняння і аналізу методик є побудова матриці образів на базі даних.

Крок 2. Генеруються усі парні поєднання об'єктів, і для кожної пари описання об'єктів S_i і S_j будується індексна матриця $B = x_{ij}$; $i=1, n$; $j=1, n$; де n – число рядків матриці образів, яке відповідає числу цих ознак $m(Z)$. На основі індексної матриці розраховуються заходи схожості $C(S_i, S_j)$ або включення $W(S_i, S_j)$. Розрахунок величини виконується по формулах, наведених у табл. 2.

Таблиця 2.
Формули мір схожості та включення

Назва міри	Формула для обчислення значення
Міра схожості (симетрична величина)	$C(S_i, S_j) = \frac{2 \sum_{i,j=1}^n x_i x_j}{\sum_{i=1}^n x_i + \sum_{j=1}^n x_j} \quad (3)$
де S_i і S_j – пара описів об'єктів; x_{ij} – елементи індексної матриці B ; $i, j = 1, n$; n – число рядків матриці образів.	
Міра включення (пряма)	$W(S_i, S_j) = \frac{\sum_{i=1}^n x_{ij} x_{i(j+1)}}{\sum_{i=1}^n x_{i(j+1)}} \quad (4)$
Міра включення (зворотня)	$W(S_j, S_i) = \frac{\sum_{i=1}^n x_{ij} x_{i(j+1)}}{\sum_{i=1}^n x_{ij}} \quad (5)$

Крок 3. На основі розрахованих на кроці 2 значень заходів схожості і включення будуються відповідні матриці розмірністю $q \times q$. Для аналізованих методик ці матриці приведені в табл. 3.

Таблиця 3

Матриця мір схожості (MMC)						
	S1	S2	S3	S4	S5	S6
S1	1	0,40	0,46	0,34	0,19	0,44
S2	0,40	1	0,57	0,28	0,27	0,42
S3	0,46	0,57	1	0,29	0,20	0,47
S4	0,34	0,28	0,29	1	0,43	0,21
S5	0,19	0,27	0,20	0,43	1	0,32
S6	0,44	0,42	0,47	0,21	0,32	1
Матриця мір включення (MMB)						
	S1	S2	S3	S4	S5	S6
S1	1	0,43	0,43	0,86	0,29	0,57
S2	0,38	1	0,50	0,63	0,38	0,50
S3	0,50	0,67	1	0,83	0,33	0,67
S4	0,21	0,18	0,18	1	0,32	0,14
S5	0,14	0,21	0,14	0,64	1	0,29
S6	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	1

З табл. 3 видно, наскільки схожі методика 1 та 3 (46%), 2 та 3 (57%), 3 та 6 (47%). Найменш схожі 1 та 5 методики (19%), 2 та 4 (28%), 2 та 5 (27%), 4 та 6 (21%), 5 та 6 (32%). Також бачимо, що найбільшу міру включення мають: 4 та 1 (86%), 4 та 3 (83%) методики. Найменшу міру включення мають 1 та 5 (14%), 2 та 5 (21%), 3 та 5 (14%), 6 та 4 (14%).

Проведений аналіз також показав, що фінансову безпеку можна оцінювати використовуючи для цього якнайменше до 28 показників звітності підприємства, що породжує необхідність розробки методики

оцінки рівня фінансової безпеки, котра базується на мінімальній кількості вхідних показників, дозволяє швидко і з мінімальними витратами отримати результати оцінки, які повинні бути не гіршими за будь-яких існуючих методик.

З метою розробки комплексного показника фінансової безпеки (I_k) нами були проаналізовані різні моделі його побудови. Більш перспективною визнана модель, яка заснована на одиничних показниках, що впливають на фінансову безпеку. Моделі розрахунку одиничних показників наведені у табл. 4.

Таблиця 4
Формули одиничних показників фінансового стану суб'єкта господарювання

Вимоги до одиничного показника	Формула для обчислення значення показника
Якщо фактичні значення одиничного (часткового) показника x'_i , що враховуються у комплексному показнику, потрібно максимізувати (збільшувати) до деякого нормативного (планового, оптимального, бажаного) значення, тобто $x'_i \rightarrow x_i^0$ ($0 < x'_i \leq x_i^0$), то його доцільно визначати за формулою (6).	$k_i^{\max} = \frac{x'_i}{x_i^0}$ (за умов, що $0 < x'_i \leq x_i^0$, маємо $0 < k_i^{\max} \leq 1$)
Якщо фактичні значення одиничного (часткового) показника x'_i , що враховуються у комплексному показнику, потрібно зменшувати (мінімізувати) деякого нормативного (планового, оптимального, бажаного) значення, тобто $x'_i \rightarrow x_i^0$ ($x'_i > 0, x'_i \geq x_i^0$), то його доцільно визначати за формулою (7).	$k_i^{\min} = \frac{x_i^0}{x'_i}$ (за умов, що $x'_i \geq x_i^0$, маємо $0 < k_i^{\min} \leq 1$)
У випадку, коли відсутність порушень є найкращим значенням одиничного показника, ми пропонуємо використовувати найпростішу вето-функцію (8).	$k_i^0 = \begin{cases} \frac{n-x_i}{n}, & \text{якщо } 0 \leq x_i \leq n; \\ 10^{-2}, & \text{якщо } x_i > n. \end{cases}$ де n, x_i – максимально можлива і фактична кількість порушень у системі, $x_i = 0, 1, \dots, n$. (за умов, що $x_i \leq n$, маємо $0 < k_i^0 \leq 1$)

Наведені у табл. 4 моделі одиничних показників дозволяють отримати значення кожного з них у межах від 0 до 1. Причому значення 1 є найкращим. Такий підхід до визначення одиничних показників дає можливість отримувати значення комплексного показника фінансової безпеки також у межах від 0 до 1, якщо скористатися однією з наступних моделей його визначення:

– адитивні моделі, наприклад, у вигляді середньої арифметичної простої або зваженої за вагомістю (b_i) одиничних показників:

$$I_K = \frac{\sum_{i=1}^n k_i}{n}; \quad I_K = \sum_{i=1}^n b_i k_i; \quad I_K = \sum_{i=1}^n k_i^{b_i}; \quad (9)$$

– мультиплікативні моделі:

$$a) \quad I_K = \prod_{i=1}^n k_i \quad \text{або} \quad I_K = \prod_{i=1}^n k_i^{b_i} \quad b) \quad I_K = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n k_i} \quad \text{або} \quad I_K = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n k_i^{b_i}}; \quad (10)$$

$$(b_i > 0, \sum_{i=1}^n b_i = 1).$$

За результатами фундаментальної діагностики розробляються антикризові заходи по підвищенню об'єму продаж продукції. Після закінчення цього циклу, процес діагностування повториться за запропонованою нами схемою.

Висновки.

1. Доцільно розрізняти експрес-діагностику і фундаментальний аналіз тому, що експрес-діагностика – це раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства; фундаментальний аналіз – це розгорнута картина кризового фінансового стану підприємства і конкретизація форм і методів майбутнього його фінансового оздоровлення.

2. Діагностика є елементом загальної системи управління.

3. Експрес-діагностика повинна будуватися на первинних показниках, які суттєво впливають на фінансовий стан і безпеку підприємства, такими показниками є показники реалізації продукції на прикладі корпорації «Група ВЛС», під час вибору яких слід враховувати галузь виробництва.

4. Результати експрес-діагностики доцільно доповнювати фундаментальним аналізом, в процесі якого слід визначати комплексний показник ФБП. Модель цього показника повинна бути такою, щоб виконувалася умова: його значення повинні знаходитись у межах від 0 до 1.

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що запропонована схема механізму діагностування фінансової безпеки підприємства дозволить підвищити ефективність антикризового управління на підприємстві. Якщо система діагностування фінансової безпеки підприємства носитиме превентивний (попереджувальний) характер, то вона зможе передбачити і запобігти фінансовій кризі на підприємстві, усунути причини і попередити небажані наслідки кризи.

Література:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
2. Ван Хорн Джеймс К. Основы финансового менеджмента / Джеймс К Ван Хорн., Джон М Вахович; 12-е издание; Пер. с англ. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2008. – 1232 с.
3. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: Автореф. дис. к. екон. н.: 08.06.01. – К.: НАУ, 2006. – 17 с.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування./ О. І. Барановський. – К.: Фенікс. – 1999.– 338 с.
5. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія / За ред. д.е.н. А.О. Єпіфанова. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
6. Панде П. Что такое «шесть сигм»? Революционный метод управления качеством/ П. Панде, Л. Холл Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 160 с.
7. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник / За заг. ред проф. Т.Д. Косової) – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528с.
8. Ващенко Л. О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств: автореф. дис.. канд. екон. наук: 08.06.04 / Л. О. Ващенко; Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2005. – 201 с.
9. Підхонний О.М. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання // Економічні науки : зб. наук. праць. – Сер.: Облік і фінанси. – 2007. – №. 23. – С. 234–237.
10. Сословский В.Г. Морфологический анализ методик оценки кредитоспособности заёмщиков / В.Г. Сословский, Ю.Н. Горбанева // Бизнес-информ. – 2008. – №3. – С. 86–93.